

LES DIADES DE CULTURA CATALANA DE PRADA

del 26 al 31 d'AGOST de 1968

*Organitzades pel Grup Cultural de la Joventut Catalana i el Grup
Rossellonès d'Estudis Catalans*

Cada any el G.R.E.C. organitza almenys una gran manifestació cultural. El mes de gener de 1968 va invitar a Perpinyà la Companya Adrià Gual que ens va interpretar « Primera Història d'Esther », de Salvador ESPRIU, obra essencial del teatre català modern.

Per l'Agost el G. R. E. C. ha col·laborat a una iniciativa del G. C. J. C. ; una comuna voluntat de sortir de l'esfera del seu acostumat públic perpinyanès i de tocar gent nova ensems amb la benvinguda ajuda material del Sr MONES TIER, batlle de PRADA, varen decidir aquestes dues associacions a organitzar aquestes DIADES de CULTURA CATALANA a la capital del CONFLENT.

L'empresa era arriscada, és clar, però valia la pena ; foren prevists :

- Una serie de conferències i de debats els quatre primers dies.
- Una retrospectiva del cinema « independent » català, amb la presència d'autors.
- Un festival final, representatiu dels corrents actuals de la « Nova Cançó » catalana.

Pel cicle de conferències foren convidats representants eminents del Principat, del Rosselló i d'Occitània : Francesc VALLVERDU, Joaquim MOLAS, Pere VERDAGUER, Pere PONSICH, Felip GARDY, Ives ROQUETA i Robert LAFONT (1). L'ur presència ha pogut permetre de situar i de resoldre elements de la complicada problemàtica lingüística, literària i fins i tot socio-econòmica dels Països Catalans sota administració francesa. Això ha estat possible perquè aquests darrers tenen afinitats culturals i lingüístiques amb els altres països catalans però també perquè formen part de l'Estat Francès i perquè llur situació socio-econòmica és molt similar a la d'Occitània. Aquesta confrontació —vists els problemes particulars del nostre país deguts a la seva posició— era necessària.

El 26 d'Agost, Francesc VALLVERDU va obrir aquestes diades amb la presentació del seu llibre : « L'escriptor català i el problema de la llengua ». Nascut el 1935 a Barcelona, VALVERDU s'ha dedicat a la literatura. Com a poeta ha donat : « Com llances » (1961), « Qui ulls ha » (1962), « Cada paraula, un vidre » (1965), premi Carles Riba. Ha participat amb J. SOLE-TURA a la redacció del capítol sobre les idees polítiques de l'obra col·lectiva « Un segle de vida catalana 1814-1930 » (1961). També és publicista : col·labora a la revista « Serra d'Or ». Ha traduït al català MORAVIA, CALVINO i PAVESE. La presentació del seu darrer llibre contribuï, d'excel·lent manera, a la celebració del centenari de la naixença de Pompeu FABRA, el gran filòleg català.

Quines són les condicions de treball de l'escriptor català ? Segons VALLVERDU van estretament lligades amb les de la llengua ; la seva situació oficial, econòmica i social determina en gran part les possibilitats d'expressió del que escriu. Resulta interessantíssima la part del seu exposat que tracta del bilingüisme, conseqüència del caràcter no oficial de l'idioma autòcton i de la imposició, com a llengua oficial, d'un idioma foraster. El bilingüisme en ell mateix és una limitació en l'expressió de la creació literària catalana. La llengua oficial ho penetra tot : l'administració, l'exèrcit i, sobretot, l'escola. D'aquí ve tot aquest acondicionament sociològic que constitueix una limitació de l'ús literari corrent del català ; és remarcable, en particular, que la llengua catalana hagi estat tinguada —gairebé sistemàticament— fora dels mitjans quotidians d'informació de massa.

El mateix dia, Felip GARDY, va parlar força lliurement del tema : « Problématique de la création littéraire occitane moderne : parallèles avec le Roussillon et le Principat ». Felip GARDY és un jove occità, nadiu de NIMES, que estudia lletres clàssiques a la Facultat de MONTPELLIER. Va publicar el seu primer recull de poemes occitans a l'edat de disset anys. És actualment secretari de redacció de la molt batalladora revista occitanista « Viure ».

Segons ell, el nostre país es doblement alienat, per un doble provincialisme : és una província de PARIS i una província de BARCELONA. Això es remarca particularment en la creació literària rossellonesa, que no ha donat gairebé res de propiament original sinó una literatuta marginal folklòrico-exòtica que queda sotmesa als corrents vinguts de les dues capitals. En GARDY compara la situació sociològica de l'idioma català a casa nostra amb la de l'occità : és gairebé la mateixa. Com s'explica, doncs, que hi hagi hagut tota la creació moderna occitana d'aquests darrers trenta anys i que el ROSSELLO hagi tingut només dos escriptors que s'hagin apartat d'un folklorisme decadent ? (2). El doble provincialisme rossellonès explica moltes coses. Què es pot fer per a donar un poc de vida pròpia en aquest país ? Felip GARDY ens diu que cal parlar dels problemes veritables, fer-ho en català, i no continuar per les vies d'aquest pseudo-folklorisme que porten a imitacions fàcils i dolentes.

« ART i HISTORIA », tal era el tema de la segona diada ; a la tarda Pere PONSICH ens va parlar de « l'Art Romànic al ROSSELLO ». El Sr Pere PONSICH és molt conegut. Director de la revista « Estudis Rossellonesos » i conservador del Palau dels Reis de Mallorca, és un especialista d'arqueologia prehistòrica i romànica ; és l'autor de nombrosos treballs arqueològics, molts dels quals han estat editats, per la mencionada revista. La conferència de Pere PONSICH constituï una excel·lent síntesi de la història de l'art romànic al ROSSELLO. Importat al segle X de Llombardia, l'Art Romànic arrelà al nostre país i es desenvolupà d'una manera original que tocà tots els gèneres : pintura, escultura, etc. Els tallers de Cuixà conegueren una gran activitat. Aquest art romànic català afirma la seva unitat als dos costats de l'actual frontera política. Correspon a la realitat pregonar d'aquesta CATALUNYA aleshores en plena gestació política.

Al vespre, en Pere VERDAGUER, parlà de « El paper històric de la renaixença literària rossellonesa ». Nascut el 1929, Pere VERDAGUER, professor, s'ha fet un nom com a crític i escriptor : és autor de la novel·la de ciència-ficció « El Cronomòbil », de diversos reculls de poemes en francès i de dues antologies, « Lectures escollides rosselloneses » i la « Poesia Rossellonesa del segle XX » que mostren la mediocritat rossellonesa del segle XX. Però aquesta poesia del nostre segle té precedents. Ens en parlà VERDAGUER. La renaixença pròpiament dita arriba després de corrents consecutius a l'anexió, que ja havien conegut una especificitat rossellonesa. Al segle XIX s'instal·la una tradició fabulista, imitació

de la tradició francesa : pels autors i traductors es tracta de demostrar que la llengua catalana té tant de valor com la francesa, i ho demostren traduïnt les faules de La Fontaine o creant-ne de noves. Amb el mateix objecte foren també traduïdes tragèdies de Racine el XVIII. Aquesta tradició fabulista s'instal·la al ROSSELLO esdevé popular i es perllongarà fins al segle XX. Entre la producció del segle XVIII i la primera renaixença rossellonesa (finals del segle XIX) hi ha un cert buit, però existeixen els treballs d'investigació i d'erudició molt preciosos d'en PUIGGARI i d'en TASTU : són les primeres recerques de curiosos del passat català i de l'idioma. En PUIGGARI publicarà una gramàtica catalana. Els anys seixantes es manifesten les primícies de la primera renaixença rossellonesa amb en Pere COURTAIS, mossèn JOFRE, mossèn ROUS i d'altres, que assoleix una més gran importància amb el grup dirigit per Justí PEPRATX i per mossèn BONAFONT. Albert SAISSET (Un Tal) continuarà dins la tradició popular amb les seves famoses « Catalanades », que constitueixen sovint una crítica de la societat rossellonesa ; cal notar que la seva obra (com la dels seus mediocres imitadors) ha penetrat profundament dins la massa popular. La primera renaixença culmina amb l'aplec de Banyuls del Maresme on J. PEPRATX havia convidat barcelonins, valencians i mallorquins. Després, el moviment s'apaga i caldrà esperar els primers anys del segle XX per arribar a la segona renaixença rossellonesa amb la « Société d'Etudes Catalanes », que acabarà apagant-se també als voltants de l'any 1920, no sense haver preparat el camí a escriptors que assoliran una gran fama (com Josep Sebastià PONS) i al « Grup « Nostra Terra » (1936-39), que no serà un moviment literari, sinó que començarà a plantejar la problemàtica rossellonesa i a donar-li aspectes polítics : encara que de manera voluntarista i sentimentalista. « Nostra Terra » serà un primer pas que conduirà més tard a la constitució del G.R.E.C. (1961) i del G.C.J.C. (1967). Per VERDAGUER les dues renaixences rosselloneses han quedat reduïdes (excepte el cas d'Un Tal) a alguns cenacles i aeropagis i les obres produïdes són « intemporals » perquè no tradueixen la realitat del país rossellonès. Són obres marginals, imitacions dels corrents mistralencs, barcelonins o francesos. Amb tot VERDAGUER remarca la coincidència de la primera renaixença amb l'expansió de la viticultura a la plana i la del seu apagament amb la crisi de la fil·loxera, i la coincidència de la segona renaixença amb l'extensió de les hortalisses i de la cultura de la fruita.

El dia 28 al vespre, Robert LAFONT tracta de « Langue et Société en Occitanie, parallèles avec le ROUSSILLON et le PRINCIPAT ». Nascut a NIMES el 1923, Robert LAFONT participa al moviment occità des de 1942. Poeta, novel·lista, ha escrit obres de teatre i la seva obra literària és molt extensa ; dels seus treballs filològics notarem la seva tesi sobre « La Phrase Occitane ». Ha estat President de l'Institut d'Estudis Occitans. El 1962 R. LAFONT va participar a la fundació del « Comitè Occità d'Estudis i d'Acció » que milita en pro d'una veritable revolució regionalista. Sobre aquest darrer problema Robert LAFONT ha escrit « La Révolution Régionaliste » (1967) ; també notarem el seu llibre « Sur la FRANCE » (1968) que tendeix a desmistificar la història oficial francesa.

De les dues renaixences —l'occitana i la rossellonesa— Robert LAFONT diu que fins l'any 1840 s'ignoraven però que s'assemblaven molt. Formaven part dels moviments de les « nacionalitats ». Les renaixences tenen un caràcter literari, influenciat pel romanticisme europeu que torna a descobrir el passat medieval. A BARCELONA trobem RUBIO i ORS, a Occitània JASMIN, i aviat MISTRAL, AUBANEL i ROUMANILLE (una excepció : el novel·lista populista marsellès Victor GELU). El 1859 MISTRAL publica « Mirella » i a BARCELONA es restauren els antics Jocs Florals. Aviat les dues renaixences sentiran llurs afinitats (unitat medieval occitano-catalana, etc...) i faran la junció (exil d'en Victor

BALAGUER a Provença, viatge de MISTRAL a BARCELONA). Però hi ha grans diferències que provenen de la integració a dos estats diferents que es troben en dos moments històrics diferents : ESPANYA és un estat decadent, ha perdut gairebé tot el seu imperi colonial i la revolució industrial es fa a l'entorn del gran centre català que és BARCELONA. FRANÇA és un estat on els mites nacionalistes es van eixamplant a causa de l'imperialisme colonial triomfant. L'activitat industrial i comercial es produeix essencialment fora de les terres occitanes (excepte una part del LLENGUADOC que no resistirà, al segle XX, a la centralització de tots els poders a PARIS). OCCITANIA no té cap centre comparable a BARCELONA. Aquesta ciutat esdevé un dels més grans centres comercials, financers i industrials d'ESPANYA. Es l'època on, a OCCITANIA, es produeix la destructure econòmica deguda al centralisme parisenc (exemple: la xarxa ferroviària no correspon als interessos d'Occitània). La burgesia és alienada per la cultura francesa. Els capitals que queden són invertits als tissatges de ROUBAIX. Els Felibres, que defensen la llengua del país, no s'adonen d'aquest fet. El nacionalisme francès triomfant ha impedit la presa de consciència de la realitat global occitana : al moment de la guerra del 1870 MISTRAL participarà a la campanya antialemanya. En canvi a BARCELONA hom se sent cada dia més català ; un catalanisme polític burgès segueix la renaixença literària. De primer és federalista (amb Pi i MARAGALL) i acaba essent nacionalista (amb PRAT de la RIBA). A l'altra banda, la temptativa de concebre un occitanisme progressista (Felibrige « Roig » de MONTPELLIER -1875-) és escanyada pels tradicionalistes, que continuen replegant-se darrera un provincialisme lligat al nacionalisme francès i a les classes socials decadents, que conserven la nostàlgia de l'Antic Règim. El poeta provençal (membre del Felibrige), Carles MAURRAS serà el teoritzador d'aquest provincialisme. Després del primer agermanament de les dues renaixences, doncs, les divergències apareixen clarament : la simbolitzen, d'una part PRAT de la RIBA, nacionalista català burgès, de l'altra Carles MAURRAS, nacionalista francès, defensor de la monarquia absoluta. L'occitanisme modern, però, ha nascut del contacte amb aquell catalanisme vigorós que existia al moment de la dictadura de PRIMO de RIVERA, quan els polítics catalanistes foren exiliats a TOLOSA o a MONTPELLIER. Després del 1940 s'ha parat totalment l'expansió d'aquest catalanisme que va culminar amb La República Catalana de la Generalitat (1931-39). Assistim, ara, a la naixença d'un nou catalanisme que es manifesta des del punt de vista literari per la nova literatura (que comença als voltants del 1947) i la Nova Cançó (1961) i des del punt de vista polític per una crítica del catalanisme burgès i unes reflexions sobre les perspectives socialistes i europees. Per la seva banda, el moviment occitanista modern, ha participat a la resistència. Ha pres consciència dels problemes polítics al moment on França perd a poc a poc el seu Imperi Colonial i quan la profunda crisi del capitalisme es tradueix pels canvis institucionals de l'Estat Francès que sabem. La França de 1968 es troba en una situació històrica, anàloga a la de l'ESPANYA de 1879. Aquest període correspon a la politització de l'occitanisme, amb la creació del Partit Nacionalista Occità (1961) i, sobretot, del Comitè Occità d'Estudis i d'Acció (1962) que pensa els problemes dins una perspectiva socialista.

I el ROSSELLO, que esdevé, demana LAFONT, entre OCCITANIA i el PRINCIPAT ? La seva situació socio-econòmica, del fet de la seva integració a l'Estat Francès, és la mateixa que la d'Occitània ; la seva consciència és molt similar a l'occitana. Però indiscutiblement continua essent una terra ètnicament i lingüísticament catalana, que ha tingut un llarg passat comú amb les altres terres catalanes. Aquesta posició original pot fer d'aquestes comarques el lligam entre els Països Occitans i la resta dels Països Catalans.

Durant la tarda del dia 29 s'organitzà un debat públic, amb una nombrosa assistència, durant el qual es definí una síntesi dels problemes socials, lingüístics i econòmics de les comarques catalanes sota l'administració francesa.

Al vespre del dia 30 se celebrà una sessió de cinema dedicada al cinema « independent » català. Els autors Joan Francesc de LASA —Director de la revista « Imagen y Sonido »— i Joan CAPDEVILA presentaren llurs obres i una de QUADRENCH. Participava al debat Marcel OMS, conegut crític cinematogràfic rossellonès. Les obres presentades eren exemples típics del cinema anomenat « independent » català. Es un cinema una mica experimental, dedicat al públic reduït dels cine-clubs. Aquest cinema « independent » es dedica als films documentals de 16 mm de temes catalans ; foren projectades les pel·lícules següents : « Josep Maria de Sucre », « Barcelona Marinerà » i « Escola d'Estiu ». La discussió s'entaulà sobre la necessitat d'un cinema de laboratori. Pere VERDAGUER subratllà la necessitat d'un cinema popular (èxits de « Maria Rosa », de « En Baldiri de la Costa »). Els autors i Marcel OMS afegiren que eren pel·lícules molt dolentes i sense cap valor artístic. A una afirmació de Marcel OMS segons la qual existia un cinema d'esperit català que s'expressava en castellà, VERDAGUER féu remarcar que això no era una situació normal i que hi havia una necessitat sociològica d'un cinema català ; que fer parlar el cinema català en castellà és com si es volgués fer parlar el cinema suec en francès.

Per acabar aquesta setmana cultural, un festival de la « Nova Cançó » va tenir lloc dins el marc prestigiós de l'Abadia de Sant Miquel de Cuixà, el dissabte dia 31 d'agost al vespre. Val a dir que fou possible gràcies a l'autorització dels monjos residents, a la simpatiquíssima ajuda del Sr Antoni MOLAS i RIPOLL, de Barcelona i també gràcies a la competent i desinteressada col·laboració dels cantants. Els artistes eren joves i ens donaren un espectacle de gran qualitat. Llorenç TARRIDA, minyó de 21 anys, d'Igualada començà cantant « Escolteu » « S'ha allunyat dels meus records » « La cançó de la mare » « Dins el vent » i « Càntic a la meua terra ». Dolors LAFFITTE, que té 19 anys, és de VIC, però els seus avis eren occitans de l'Arieja. Cantà cançons occitanes de Gui BROGLIA (text de Robert LAFONT, traduït al català per J. M. ESPINAS) : « La cançó dels mariners », « Carrer segueixo » (que el públic cantà amb ella), de J. BREL, « Els cavalls » i per acabar « Llegenda de dolor ». Maria Amèlia PEDREROL li succeí sobre l'escenari amb : « Anem, fill nostre, al que és nostre », « Cançó dels cinquanta anys », « Cançó del peó caminer » i « Busquem ». Per acabar la primera part sorprengué agradablement el públic l'actuació del grup « 2 + 1 » (Manuel Josep, 20 anys, Jordi CLUA, 19 anys, i Josep Maria CLUA, 17 anys) que actua des de fa set mesos i del qual ens plau recordar en particular l'inspiradíssima cançó « La Pluja ». Després del descans va actuar Mercè MADOLELL, amb molt de talent i de cor. Interpretà diferents cançons de BREL. Després d'ella, un jove lleidatà de 18 anys, Josep Maria VALLVERDU, va recitar tres poemes de bona i afortunada inspiració. Marian ALBERO, valencià, cantant dels que ací en diem « engagés » continuà el programa amb diverses cançons : « Napalm », « Quina llàstima », « Classe mitja », « Jo no crec » i « No volem esperar com abans ». Anton CARRERA, que fins aleshores havia presentat l'espectacle, es manifestà a continuació, recitant els seus poemes d'una rica inspiració.

Va correspondre a Lluís LLACH, jove empordanès, de donar una fi a l'espectacle, una fi digne de tot el que s'havia escoltat, amb les cançons : « La meua terra », « El bandoler », « Cop de destràl » i « L'estaca ».

Quin fou el públic d'aquestes diades ? Comparant-lo amb el que assití a les Diades d'Estudis Catalans del G.R.E.C. a Perpinya es pot dir que fou comparable

en nombre. Com que PRADA té només 6000 habitants en lloc dels 100.000 de PERPINYA, les diades poden ésser considerades com un èxit, sobretot si pensem que s'ha pogut interessar així gent nova. L'àstima, amb tot, que no hi haguessin més joves.

Les Diades de PRADA s'acabaren realment... a PERPINYA, el Diumenge matí, a la plaça de la Llotja on, de manera improvisada, els cantants es produïren al mig d'una gran assistència, sensibilitzant i emocionant molta gent. L'èxit fou complet.

Caldrà tornar-hi, és clar.

Text d'Andreu Balent

-
- (1) Al darrer moment Joaquim MOLAS i Ives ROQUETA informaren de la impossibilitat en que es trobaven de poder assistir a les Diades.
- (2) Josep Sebastià PONS, que fou precisament l'iniciador de la creació occitana moderna i Jordi Pere CERDA.

Mobles — Organització de despatx — Embans decoratius

● **REMINGTON**

- màquines d'escriure ;
- màquines de calcular mecàniques i electròniques ;
- Fotocopiadores.

TOT PEL DESPATX

S. A. MAB

2, Pl. de Catalunya — Perpinyà — Tel : 34-72-78

Direcció : Carles RIVEILL